

Artur Závodský

Brno

KRONIKÁŘ KOSMAS A VLADISLAV VANČURA

1

Třicátá léta 20. století jsou charakterizována nástupem nacismu v Německu, kde se Hitler v lednu r. 1933 zmocnil moci. V souvislosti s tím aktivizovaly svoji činnost fašizující živly v Československu, soustředěné zejména ve straně Národního sjednocení a v pravém křídle strany agrární. Největší nebezpečí představovala ovšem Sudetoněmecká strana vedená Konradem Henleinem a K. H. Frankem. Po obsazení Rakouska nacistickým Německem 12. března 1938 přesunula se Hitlerova agresivita na Československou republiku. Na podzim r. 1938 bylo Československo oloupeno o pohraničí, aby pak v březnu roku následujícího bylo náporom hitlerovců rozbito ve dvě části — v tzv. samostatný stát slovenský a v Protektorát Böhmen und Mähren.

V údobí ohrožení Československé republiky nacismem vznikla myšlenka zpracovat uměleckým způsobem dějiny českého národa. Jejím iniciátorem byl Vladislav Vančura, tehdy úzce spolupracující s nakladatelstvím Družstevní práce. Autorsky měla se na těchto uměleckých obrazech českých dějin podílet řada spisovatelů. Posléze však zůstal Vladislav Vančura sám.

Vančura, už dávno předtím ctitel významných českých spisovatelů staré doby, Tomáše Štítného, Jana Husa, Petra Chelčického, Bible kralické, horlivý čtenář kronik, zejména kroniky Kosmovy, Kroniky zbraslavské a kroniky Hájkovy, Dějin Františka Palackého, byl poznáním těchto knih ovlivněn. Projevilo se to v celém jeho díle. Např. ve věnování Markéty Lazarové spisovateli Jiřímu Mahenovi, dále ve stylu v (široce klenuté stavbě větné, ve volbě zemitých a plastických přirovnání, v užívání přísloví a pořekadel atd.).

Úkol napsat dějiny českého národa v uměleckých obrazech bral Vladislav Vančura velmi vážně. Studoval staré prameny, pohroužil se ještě víc do četby kronik, a co více: začal spolupracovat s marxistickými historiky, kteří přinášeli do diskuse jakési vědecké náčrty toho kterého úseku českých dějin.

Jako marxista byl Vladislav Vančura přesvědčen, že dějiny žádného národa a státu nevytvářejí jenom císařové, králové, knížata, šlechta a bohatí měšťané, že historii „dělají“ svou prací statisíce a milióny lidí „beze jména“: sedláci, rybáři, lovci, horníci, řemeslníci, bojovníci, mnichové a jiní. Proto jim uměl dát živou tvář, představit je čtenáři plasticky v jejich každodenním bytu a starostech. Jak by to nedovedl Vladislav Vančura, už na počátku dvacátých let autor proslulé knihy Pekař Jan Marhoul, pojednávající o jednom ze zástupů zchudých a spravedlivých!

V době ohrožení českého národa nacismem, a tím více pak za okupace bylo nutno vyzvednout myšlenku, že národ se skládá z miliónů prostých, dělných lidí a že na nich, na jejich statečnosti a nepokořené rezistenci záleží, zda se nacistům podaří dábelický plán decimovat a posléze likvidovat český národ. *Obrazy z dějin národa českého* — napsány spisovatelem s vynikajícím darem fabulace a naplněným radostí z vypravování — měly posilovat tisíce čtenářů v hrdosti nad tím, co bylo během staletí vykonáno, měly jim vlévat sebedůvěru, jistotu o spravedlivé věci českého národa.

První díl *Obrazů z dějin národa českého*, zachycující události od pravěku do smrti Soběslavovy, vyšel r. 1939. Druhý díl (*Dva přemyslovští králové*) byl vydán r. 1940. Nad rukopisem rozpracovaného třetího dílu byl Vladislav Vančura zatčen. 1. června 1942 jej nacisté jako ilegálního politického pracovníka v Kobylicích popravili.

V prvním díle *Obrazů z dějin národa českého* čteme rozsáhlou kapitolu, kterou Vladislav Vančura věnoval kronikáři Kosmovi (1045—1125). Tato kapitola má samostatný děj; postavy, které v ní vystupují, nepřecházejí do dalších vypravování; jde tedy o uzavřený celek. Fakt, že ji Vančura, píšící v nebezpečných časech ohrožení naší vlasti jako kronikář, věnoval prvnímu českému kronikáři, autoru díla *Chronica Boëmorum*, nebyl náhodný.

2

Vladislav Vančura se přirozeně ve své beletrizované kapitole o Kosmovi opíral o text jeho kroniky.*) Mohl z ní čerpat různé údaje o Kosmovi samém, z věnování obsažených v kronice poznat, s kým se autor díla *Chronica Boëmorum* stýkal, a přirozeně, ba možná nejvíc, dával se okouzlit Kosmovým zjevem, jeho klasickým vzděláním, uměním vypravěčským a pregnancí jeho stylu.

Nicméně Vančura nepodává ve svém vypravování o Kosmovi nějakou parafrázi jeho kroniky. Především charakterizuje Kosmu daleko určitěji, mnohostranněji a plastičtěji, nežli jak se jeví jeho osobnost čtenáři Kroniky. A dále: Kosmas v povídce je sice ústřední postavou, ale není tu sám: ve Vančurově próze nalézáme Kosmovu manželku Božetěchu, dva kronikářovy přátele — probošta kostela mělnického Šebíře a magistra Bruna. Mimo to se zde objevuje čtveřice starců, Kosmových informátorů, žid, početná skupina sloužících na hradě i dělníci a mistři stavějící chrám sv. Víta. Příběh fabuluje spisovatel svobodně tak, aby jím zachytil dobu, ve které zvítězilo křesťanství, ale v níž dosud nezmizely přežitky z časů pohanství a v myslí starých lidí vzpomínky na dávné tradice.

Vančura ukazuje Kosmu, kanovníka svatovítské kapituly, velmi výrazně, a to jednak svou přímou charakteristikou, jednak mu poskytuje příležitost, aby se představil v akci nebo aby jej charakterizovali lidé, kteří se s ním stýkají. Kosmas je ve své sedmdesátce muž statný, ani velký ani malý. Provází ho chuť k jídlu a dobrému vínu; jeho poměrně velké důchody mu to dovolují. Povahou je prudký, trochu nestálý, umí se rozčilit, ale není nenakloněn ke smíru s protivníkem. Jeho hrubým rachotivým hlasem promlouvá spíše dobrácké bručounství nežli zarputilé škarohlídství.

Jako člověka vzdělaného na školách v Lutychu, výmluvného a nebojácného posílá ho probošt ke knížeti moravskému, aby s ním vyjednával o tržní poplatky.

* K této studii jsem měl po ruce Kosmovu Kroniku českou, jak ji z latiny přeložil Karel Hrdina — vydal r. 1929 Vzdělávací a kulturně podpůrný spolek Melantrich (páté vydání vyšlo v nakl. Svoboda, Praha 1972). Pokud jde o povídku *Kosmas*, vzal jsem zavděk vydáním z r. 1962 (Praha, Odeon), jak je připravil Rudolf Havel.

Nejvýznamnější Kosmovou vlastností je láska k národu a k jeho minulosti. Platí starcům po penízku, aby mu vypravovali o tom, co slyšeli od svých předků nebo čeho byli sami svědky. Od škaredého sluhy na Mělníce dává si vypravovat o vyvraždění Vršovců. Nevěří vyprávěním bez kritičnosti, jmenovitě ve vyprávění o dívčí válce nalézá příběh o Penthesilei, královně Amazonek z řeckých bájí.

V Kosmovi spojila se láska ke klasikům (k Homérovi, Vergiliovi a jiným) s láskou k jazyku české země. Za kritérion nejvyšší spanilosti a vybroušenosti považuje — v podání Vančurově — „oheň jazyka latinského a řečtiny“, ale přitom kupuje rukopisy od mnicha, který byl vyháněn z kláštera Sázavského. Vančura dává Kosmovi pronesť k Božetěše tato slova: „Nenalezl jsem nikdy vášnivě zalíbení v tom našem jazyce a přidržuje se mínění lutyšského soudím, že pokud jde o krásu a přesnost, nic se ani zdaleka nemůže přirovnat k latině, ale kdyby měl tyhle rukopisy Šebíř!“ Nicméně Kosmas má zájem o řeč lidu, o lidová rčení a přísloví. Zůstává však neoblomným zastáncem křesťanství; proti modle, kterou mu donesou ke koupi dva pátrači na pohanských knězištích, zaštituje se příkladem Kristovým.

Při své umíněnosti a obhrouhlé drsnosti uchovává si Kosmas čistý, upřímný vztah k lidem. Přirozeně, že nejbližší má k manželce Božetěše, hubatému a svárlivému dobrotisku, které mu nepřestává vyčítat, že přijímá chudasy, a které nemůže pochopit, proč se má člověk obírat čtením příběhů — buď už jsou dávnou pryč, nebo se vůbec nestaly a je to tedy lež. S Kosmovi měla se Božetěcha ráda do pozdního věku. Moudrý Kosmas jí dovedl vyvrátit její nepřízeň ke starým příběhům těmito slovy: „Ježíš Kristus nás naučil krásným podobenstvím a vypravoval svým učedníkům bezpočet příběhů, které se staly jen ve slovech a v myslí. Jest tedy dvojí pravda: jedna, na kterou můžeš položit ruku jako na krb, a druhá, jež se nedá uchopit za peroutku. Ta poslední mi připomíná stín létajícího ptáčka.“ Vladislav Vančura, milovník příběhů a vypravěč jimi okouzlený, dává Božetěše zemřít tehdy, „když Kosmas jednou vypravoval příhodu z nejkrásnějších“. Ostatně sama Božetěcha uznala posleze vynost svých náhledů a zanesla stránku, v níž Kosmas vylíčil příchod Čechů do naší země, magistru Brunovi.

Kosmovu družnost ukazují Vančura na kronikářově vztahu k Šebířovi a k Brunovi.

Se Šebířem (Severus), kdysi kolegou ze studií na lutyšské škole matematika mistra Franka, má Kosmas rozmíšky, protože mu Šebíř opravoval latinské věty. Ale přitom tohoto břichatého a neomaleného mělnického probošta, který rád četl knihy (čte knihy řecké, latinské a váží si písem staroslověnských), celým srdcem miluje. Oceňuje jeho vzdělanost, výmluvnost, smysl pro dobré obraty a slovní hříčky i nezakrývané pozemšťanství. Vančura právě tohoto Šebíře pověřil úkolem, aby oponoval Kosmovi ve věci jazyka latinského a pronesl chválu řeči lidu: „Je to jazyk země, po níž chodíme, a lidí, kteří mají doposud napilno. Vidím je, jak otvírají ohrady plné krav a volků, vidím je, jak tisknou klečky, vidím, jak pletichaří, jak se ženou na trh a z trhu, vidím, jak se mají přátelsky ke svým ženuškám, jak hřeší, jak se kají a jak s hubou dokořán a zpívající si podupávají. — Vidím je všechny pohromadě a mohu říci, že se mi ten pohled líbí!“

Bruno zůstával Kosmovi dlouho protivný. Kosmas mu sice svěřil zápis důležitých událostí do kapitulních análů, ale jinak mu tento drobný, suchý, vrásčitý stařec s pisklavým hlasem a malýma černýma očkama, protežovaný biskupem, byl přes svoji oblibu v latinských legendách, které opisoval, dost protivný. A přece Vančura dovede Kosmu, Šebíře a Bruna ve finále své povídky dát dohromady účastí na společném díle napsat historii českého národa. Jsou to vlastně tři prameny, které vyústily v jednu širokou řeku lásky k rodné zemi.

Spojení se širokými vrstvami lidu, hlavně se starou generací, zprostředkuje Vančurovi tato čtveřice: pohan zvířecího výrazu, nakonec mnichem sázavským pokřtěný, bezruký zbrojenec, starý lučištník, uprchlý otrok. Oni to jsou, kdo věčně hladoví, táhnou se za pohostinným Kosmou a vyměňují s ním svoje zkazky za lesklé zlatáky.

Příběh o židovi, který měl zaviněním někdejšího mnicha sázavského přijít o život na popravišti, uzavírá smírně trojice Kosmas, Šebřf a Bruno. Velká duha míru se klene nad Vančurovou povídkou o kanovníku Kosmovi, jeho ženě, o jeho přátelích a lidech z doby, kdy v českých zemích definitivně zvítězila křesťanská víra.

3

Při četbě Kosmovy České kroniky neujde naší pozornosti, že ji vyprávěl mistr, který dovedl zprávy o historických událostech obrátit v zábavné čtení. Když Vančura charakterizuje v tom směru Kosmu, chválí jeho radost z dobře vypravovaného příběhu i jeho smysl pro humor. Píše: „Kosmas dychtil slyšeti kdejaký příběh a nejrůznější povídky. Zvával do svého domu chasníky, kteří měli dobrou vyřídilku, a dále ty, kteří se dožili dlouhého věku a dovedli vypravovat o starých časech.“ Při čtení Vančurovy rozsáhlé kapitoly o Kosmovi poznáváme, že v rysech starého kronikáře zůstaly mnohé z rysů Vančurových. Oba byli milovníci dobrého vyprávění, vtupu, plastického přirovnání, sytého, kořeněného a pádného slova.

Je na čase obrátit pozornost k tomu, co Kosmu a Vančuru spojuje nejvíce — k jejich umění vyprávěckému a k jejich umění jazyka. Po vzoru starověkých historiků uvádí Kosmas každou knihu předmluvou, která obsahuje úvahy filosofické. Do svého vypravování vkládá přirovnání, jimž se učil u klasiků (např.: „Zatímco se kníže jejich Neklan, bázlivější než zajíc a na útěku rychlejší než Part ...“; knížete Břetislava přirovnává k Achillovi), a gnómy, napsal jednajícím osobám pro významné příležitosti umělé řeči nebo složil pro ně dopisy, neváhá uplatnit anekdotu a nebojí se pikantnosti.

Kosmas se často připomíná jako vyprávěč. Např. napsal: „A poněvadž se tyto věci prý zběhly za starodávna, ponecháváme čtenáři posouditi, jsou-li pravdivé či smyšlené; nyní chceme své pero, byť tupé, však zbožné, nabrousiti, abychom vypsali ty věci pamětihodné, jež zaručuje hodnověrné podání.“ (str. 28). Na jiném místě praví: „A poněvadž se nám naskytlá zmínka o Mathildě, povím o jedné věci, kterou ta žena po mužsku provedla, stručně, abych čtenáře neomrzela“ (str. 98).

Vladislav Vančura na sebe častokrát v povídce o Kosmovi upozorní jako vyprávěč. Na str. 88 nepřímou apostrofuje Kosmu takto: „Ubožák Kosmas, ten dobrý starý kanovník svatovítský, ten lovec příběhů a člověk bez přestání se chystající napsat kroniku své země ...“ Vančura jako „vševědoucí“ vyprávěč ví, co si myslí Šebřf a Kosmas: „Zdálo se jim, že svět vypravuje a oni jsou ústy toho světa.“

Ve způsobu Vančurova vypravování můžeme sledovat, že je napsal spisovatel s darem filmového vidění. Připomínáme tu jako doklad překrásnou scénu, kdy Šebřf se od Mělníka dívá, jak se Kosmas blíží na koni. Je napsána jako filmové scénáριο.

Svoji lásku ku Praze, k pracujícím lidem vyslovil Vančura v souvislosti s vypravováním o tom, jak Kosmas po smrti Božetěchy pohlíží svrchu na Prahu. Tato pasáž stojí za to, byť delší, abychom ji citovali doslova: „Potom, když se jeho mysl ustálila a když se mohl obrátit k věcem tohoto světa, rozhlédl se Kosmas kolkolem a zřel líbezný návrší petřínské a dole, mezi řekou a návrším, kostelík

svatého Jana Křtitele a na druhé straně kostelík svatého Jana Na Brodě a ještě dále kostely sv. Michala a sv. Petra Na Zderaze a v pozadí skupinu staveb výšehradských. Připadalo mu, že jsou krásné. Uhadoval myšlenky či toužení či cit, které sklenuly jejich stropy, uhadoval tíseň i radost těch, kdo klečeli před jejich oltáři, poznával, že ti lidé i myšlenky i díla jsou jako dítko jednoho ducha, a zdálo se mu, že pražský hrad se svými kamennými valy a dále svatý Vít a biskupství a klášter ženský i kapitula stojí tu od nepaměti v líbezném souzvuku času, který se ozývá jako píseň“ (str. 90).

Ve Vančurově stylu spojují se hovorové výrazy a slova s patosem mluvy starodávné. Připomeňme si jenom jeden příklad, kde výrazy „rozumí se“, „jak by smet“ jsou vklíněny do dlouhého souvětí s postpozitivním umístěním adjektiva za substantivem i s opakovanou spojkou i: „Rozumí se, že slunce, které stává v tu dobu nadvečerní právě nad obzorem, zaujímalo své příslovečné místo a že se, jak by smet, trpytilo zlatíc svými doteky luh i háj i postavu jezdce“ (str. 63). Vančurovy věty mají ve výraze jadrnost, danou četnými přirovnáními různých forem: přirovnání ve formě věty („měl k němu takovou důvěru, jako mívá havran ke krkavci“ — str. 24), přirovnání podané přístavkem („Maličci donášeči, ta lstivá chasa přiseráčků“ — str. 25), přirovnání vyjádřené adjektivem („tvarohový mozek“ — str. 43). Někdy — aby vyslovil udivující poznatek — uplatní Vančura paradox. Tak např. při charakteristice Bruna („chudas snášel osud člověka posmívaného s jakousi povýšeností a s pýchou lidí, kteří jsou bez pýchy a bez povýšenosti“ — str. 30). K poloze hovorové řeči „snižuje“ Vančura svůj jazyk četnými pořekadly, vzatými z úst lidu („že se nakonec nenáviděli jako dva kohouti na jednom smetišti“; „Vyhnal jsem je svinským krokem“).

Všechny připomenuté znaky Vančurovy povídky o Kosmovi mluví o tom, že tento velký český spisovatel našel v kronikáři Kosmovi, v jeho láskyplném příklonu k historii české země, v jeho úctě k bytu lidu a k píli tisíců prostých pracovníků, v jeho radostném vypravování, ve sklonu k žertu a v mistrovství slohu hutného i srostitého, svého znamenitého předchůdce, od něhož se mnohému naučil. Svou povídkou mu vzdal hold a poděkování.

DER CHRONIST KOSMAS UND VLADISLAV VANČURA

1

In der Zeit der Bedrohung der Tschechoslowakischen Republik durch den Nazismus ist die Idee aufgekommen, die Geschichte des tschechischen Volkes auf künstlerische Weise darzustellen. Ihr Initiator war der Schriftsteller *Vladislav Vančura* (1891 — 1942). Als Autoren dieser künstlerisch gestaltenden Bilder der tschechischen Geschichte sollten einige hervorragende Schriftsteller in Betracht kommen. Zu guter Letzt blieb jedoch Vladislav Vančura als Verfasser dieses Unternehmens ganz allein auf sich selbst angewiesen.

Schon längst vorher wurde Vančura als Verehrer bedeutender tschechischen Schriftsteller der alten Zeit (Tomáš Štítý, Jan Hus, Petr Chelčický, die Kralitzer Bibel) und als eifriger Leser alter Chroniken, namentlich der Chronik von Kosmas, der Zbraslaver und der Chronik von Václav Hájek, auch des von František Palacký verfaßten Geschichtswerkes, weitestens beeinflußt.

Vančura studierte alte Quellen und begann mit marxistischen Historikern sich zu beschäftigen, die die Diskussion mit wissenschaftlichen Skizzen unterbauten.

Als Marxist war Vladislav Vančura überzeugt, daß die Geschichte eines Volkes und eines Staates nicht nur Kaiser, Könige, Fürsten, der Adel und die reichen Bürger machen, sondern daß in der ersten Linie Hunderttausende und Millionen einfacher Leute ohne Namen Geschichte schaffen. Aus diesem Grunde verstand er es, ihnen ein lebendiges Antlitz zu verleihen, sie dem Leser in ihrem täglichen Dasein und in ihrem täglichen Sorgen plastisch vor Augen zu führen.

Vančuras bildliche Darstellungen aus der Geschichte des tschechischen Volkes sollten Tausende von Lesern in ihrem Stolz darüber, was im Laufe der Jahrhunderte vollbracht worden ist, stärken und ihnen Vertrauen die gerechte Sache des tschechischen Volkes einflößen.

Der erste Teil der „*Bilder aus der Geschichte des tschechischen Volkes*“, der die Geschehnisse von der Urzeit bis zum Tode Soběslavs beinhaltet, kam im Jahre 1939 heraus. Der zweite Teil (Zwei Przemyslidenkönige) erschien im Jahre 1940. Während des Abfassens des in Bearbeitung befindlichen dritten Teiles wurde Vančura verhaftet. Am 1. Juni 1942 wurde er von den Nazisten als Teilnehmer an einer illegalen politischen Gruppe in Kobylišy hingerichtet.

Im ersten Teile der Bilder lesen wir das von Vladislav Vančura dem Chronisten Kosmas (1045—1125) gewidmete Kapitel. Es enthält und bildet ein selbstständiges, abgeschlossenes Ganzes, dessen geschichtliche Gestalten in den anderen zwei Fortsetzungen nicht mehr auftreten. Die Tatsache, daß dieses Kapitel von Vančura, der in den gefährlichen Zeiten, wo unser Vaterland am schwersten bedroht war, als Chronist dem ersten tschechischen Chronisten, dem Autor des Werkes *Chronica Boëmorum*, widmete, beruhte nicht auf einem Zufall.

2

Vladislav Vančura stützte sich naturgemäß in seinem Kapittel über Kosmas auf den Text seiner Chronik. Er konnte dabei verschiedene Angaben über Kosmas selbst schöpfen, aus den in der Chronik enthaltenen Widmungen zur Kenntnis gelangen, mit wem der Autor des Werkes *Chronica Boëmorum* im Verbindung stand, und er ließ sich am meisten von der Erscheinung Kosmas', seiner klassischen Bildung, seinem Erzählertalent und von der Prägnanz seines Stils bezaubern.

Aber trotz alledem bringt Vančura nicht eine bloße in seiner Darstellung von Kosmas Paraphrase von dessen Chronik. Vor allem charakterisiert er Kosmas weit bestimmter, vielseitiger und plastischer, als wie er als Persönlichkeit dem Leser seiner Chronik erscheint. Und weiter: Kosmas ist zwar in der Erzählung die zentrale Gestalt, aber er steht nicht allein da; in dieser Prosa treffen wir noch Kosmas' Gattin Božetěcha, zwei Freunde unseres Chronisten, nämlich Šebř, den Probst der Melniker Kirche, und den Magister Bruno an. Außerdem treten auf: vier Greise als Informatoren Kosmas', ein Jude, eine zahlreiche Gruppe von Hofbedienteten, Arbeitern und Meistern, die am Bau der St. Veits-Kathedrale tätig waren.

Vančura stellt Kosmas, den Kanonikus des St. Veits-Kapitels, sehr plastisch dar, zwar teils aufgrund seiner eigenen Charakteristik, teils bietet er ihm Gelegenheit, sich selbst in der Aktion vorzustellen, oder die Charakteristik seiner Person rührt von Leuten, die mit ihm verkehrten. Kosmas ist als Siebzigjähriger ein rüstiger Mann, der gut zu essen und zu trinken weiß. Seinem Charakter nach ist er aufbrausend, etwas unbeständig, jähzornig, aber er ist nicht ungeneigt zur Versöhnung mit dem Gegner.

Die bedeutendste Eigenschaft Kosmas' ist seine Liebe zu Volke und zu dessen Vergangenheit. In Kosmas verband sich die Liebe zu den Klassikern (Homer, Vergil u. a.) mit der Liebe zur Sprache des tschechischen Landes. Dabei hält er für das wichtigste Kriterium der einzigartigen Schönheit und des einmaligen Schliffes der Sprache, „das Feuer der lateinischen und der griechischen Redeweisungen und Sprichwörter des Volkes.“

Bei all seinem Eigensinn und seiner Derbheit bewahrt Kosmas ein reines aufrichtiges Verhältnis zu den Leuten, insbesondere zu seiner Gattin Božetěcha. Kosmas' Geselligkeit demonstriert Vančura an des Chronisten Beziehung zu Šebř und Bruno.

3

Bei der Lektüre von Vančuras umfangreichen Kapitels über Kosmas können wir uns des Eindrucks nicht erwehren, daß in den Charakterzügen des alten Chronisten vieles von Vančuras eigen Charakterzügen seinen Niederschlag gefunden hatte. Beide hatten ihr Vergnügen an guten Erzählungen, am Witz, an plastischen Gleichnissen, am satten, würzigen, schlagenden Worte.

Nach dem Muster antiker Historiker versieht Kosmas jedes Buch mit einem Vorwort, welches philosophische Reflexionen beinhaltet. Kosmas tritt übrigens oft selbst als Erzähler auf. Vladislav Vančura macht auch sehr oft in der Erzählung über Kosmas auf sich selbst aufmerksam. In Vančuras Stil verbinden sich Ausdrücke der Alltagsrede und Wörter aus altertümlicher, mit Pathos vorgetragener Redeweise. Vančuras Sätze sind in ihrem Ausdruck markig, weil sie mit zahlreichen Gleichnissen verschiedener Formen gesättigt sind.

Alle hier erwähnten Züge von Vančuras Darstellung des Chronisten Kosmas zeugen davon, daß dieser große tschechische Schriftsteller im Chronisten Kosmas, in seinem liebevollen Verhältnis zur Geschichte des tschechischen Landes, in seiner Ehrfurcht vor dem Wesen und der Existenz des Volkes und zu dem Fleiß von Tausenden einfachen Arbeitern, in seiner freudvollen Erzählungskunst, in seiner Vorliebe zum Witz und in ihm als dem Meister des geballten und konkreten Stils, seinen ausgezeichneten Vorgänger gefunden hatte, von dem er vieles gelernt und dem er vieles zu verdanken hatte. In seiner Erzählung brachte Vančura dem Historiker Kosmas Lob und Dank zum Ausdruck.